

Egy vita tanulsága

VISSZHANG - LX. évfolyam, 21. szám, 2016. május 27.

Ungváry Krisztián ezzel a címmel írt cikket a közte és Krausz Tamás között a Kossuth Klubban folytatott vitáról (ÉS, 2016/17., ápr. 29.). Ez az írás azonban inkább arról szól, amit ott nem tudott elmondani: „*egy másik természetű, jóval általánosabb kérdést járok körül: azt, hogy miként célszerű tárgyalni a náci és a kommunista bűncselekményeket*”. Az olvasó már ezen megfogalmazás alapján is gyanút foghat, hogy valami szörnyűség következik. És valóban.

Ungvárynak történelmi pályáját véletlenül a kezdetektől fogva figyelemmel kísérhettem. Azt kell mondanom, hogy mintha két Ungváry lenne: az egyik, aki az ígéretes első könyvét, a *Budapest ostromát* (1998) írta, és egy másik, aki a sokak által nagyra tartott, valójában azonban súlyosan kifogásolható „főművének”, a *Horthy-rendszer mérlegének* (2013) a szerzője. Ez a cikke pedig eddigi működésének a mélypontját jelenti. Ungváry olyanokat ír, amik nemhogy komoly történész, de egy racionálisan gondolkodó ember számára is értelmezhetetlenek (a „nácizmus nem minden esetben jelentett szörnyűbb választást, mint a kommunizmus”; „egy kambodzsai történész vajmi keveset tud majd kezdeni azzal az állítással, hogy a legszörnyűbb népirtást a nácik követték el”).

A színvonal esése együtt járt Ungváry közéleti szerepének a megkettőződésével. Egyfelől hibátlan publicisztikai fellépéseivel támadta a kormánykurzus áltörténelmeit, másfelől bensővé azonosítva és az abszurditásig fokozva a kormány antikommunizmusát hiteltelennítette, illetve megfoghatatlanná tette saját pozícióját. Ez a kettősség tetten érhető tudományos munkásságában is. A Horthy-korszakkal foglalkozó munkái szakmailag megítélhetők, míg a Szovjetunióval foglalkozók nemhogy dilettánsak, de a legképtelenebb „elméleteket” is elfogadják és tovább színezik. (Már maga az a tény is abszurd, hogy egy kremlinológus, amivé magát Ungváry átképezte, nem tanult meg oroszul.) Úgyhogy bátran megjósolható: e fiúból akadémikus lesz, akárki meglássa!

Ezért talán érthető, hogy noha lehetne, a fent említett cikk nem minden állítását akarom cáfolni. Csupán két mozzanatához fűznék megjegyzéseket.

Az egyik a cikk idomtalan stílusa („*a nácizmusnak történelmileg teljesen kivételes, ún. szinguláris megítélése mind filozófiailag, mind politikailag megalapozatlan*”; „*amennyiben ugyanis egy történelmi tény mint olyan szinguláris, azaz felfoghatatlan...*”), valamint fölényes, kioktató, mindenkit lekezelő, vitapartnerét ócsárló hangvétele („*Krausz ideológiai alapú állításai tudományosan tarthatatlanok*”; „*Krausz nem ismeri kellőképp a tettesek mozgástereit és kényszerpályáit*”; „*Krausz érvelése ennyiből teljesen megfelel a híres sztálinista jogalkalmazó, Andrej Visinszkij felelősségtanának*”).

A stílussal függ össze Ungváry sajátos módszere, amelynek az a lényege, hogy vitapartnerre állítását a saját szája íze szerint bővíti, mintegy interpolálja, és azután persze könnyedén elbánik vele („*Krausz alaptézise szerint a nácizmus a történelem 'ósgonosza', egyfajta örökös viszonyítási pont*”; „*Krausz indirekt módon ráadásul öngólt lő*”; „*ez az állítása ékesen példázza, hogy számára a sztálini bűncselekményeknek az említése is elviselhetetlen*”).

A másik megjegyzés tartalmibb. Ungváry azt írja, hogy „*1941-ig például a szovjet uralom alá került területekről több embert deportáltak, mint a német uralom alatti részről. A Baltikumban a mérleg szintén egyértelműen a kommunista tömeggyilkosságok és deportálások irányába billen el.*” Ez két állítás, amelyeket Ungváry szokása szerint egybemaszatoz. 1941-ig valóban több embert deportáltak a szovjetek, mint a németek, egyszerűen azért, mert a két Hitler-Sztálin-paktum értelmében Litvánia a Szovjetunióhoz

jutott. Ungváry második állítása viszont messzire vezet. Arra ugyanis, hogy itt is, más munkáiban is, mintha túl gyakran feledkezne meg a zsidókról. A baltikumi zsidóságot, kb. 300 000 embert a németek irtották ki, és ez erősen lenyomja a mérleg serpenyőjét, ehhez képest Ungváry egyik kedvenc fordulata az, hogy *„amennyiben levonnánk a zsidókat”, „leszámítva a holokausztot”*.

Ehhez kapcsolódik, ahogy Ungváry Jitzhak Aradról megírja, hogy a litván főügyészség kikérte Izraeltól mint háborús bűnöst, de azt elfelejti megemlíteni (nyilván azért, mert nincs róla tudomása), hogy a következő évben, vagyis 2008-ban a kiadatási kérelmet ugyanaz a litván főügyészség vissza is vonta, mert belátta, hogy a litván jobboldal hisztérikus vádaskodása Arad ellen alaptalan volt, s annak szólt, hogy Arad több mint egy évtizedig a Yad Vashem igazgatójaként működött. Megint csak a nyelvtudás hiánya – ami ha egy gonosz (sőt, ősgonosz) prekoncepcióval társul, akkor Ungváry, akár akarja, akár nem, olyan társaságban találja magát, amelyet esetleg – remélhetőleg — ugyanúgy szégyellni fog, mint ezt a dolgozatát.